

М. В. Грузд,

к. е. н., Харківський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто регіональну політику як інструмент підвищення конкурентоспроможності євро-регіонів. Проаналізовано існуючі визначення державного рівня регулювання інтеграційних процесів. Уточнено та розглянуто етапи формування регіональної політики транскордонного співробітництва. Надано уточнення поняття механізму реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва, що полягає у системі взаємодіючих та взаємозалежних методів та процесів збалансованого розвитку прикордонних територій.

Reviewed of regional policy as a tool to improve the competitive of european regions. Analyzed the existing definitions of state-level regulatory processes of integration. Detailed and stages of the regional policy of cross-border cooperation. Presented by the refinement of the concept of a mechanism for implementing the regional policy of cross-border cooperation, is that interconnected system of interacting methods and processes for balanced development of border territory.

*Ключові слова: регіональна політика, єврорегіон, співробітництво, інтеграція, механізм.
Key words: regional policy, euroregion, cooperation, integration mechanism.*

ВСТУП

Для підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій, спеціалізації регіону у міжнародному поділі праці з ефективним використанням наявних ресурсів та поглиблення транскордонного кластера як засобу реалізації інтеграційного потенціалу формування регіональної політики транскордонного співробітництва, необхідно здійснювати регулювання економічних відносин єврорегіону відповідно до загальної стратегії розвитку з урахуванням наявних проблем прикордонних територій.

В умовах глобалізації транскордонне співробітництво виступає найбільш ефективним механізмом реалізації інтеграційної стратегії держави. Інтеграційний розвиток держави передбачає запровадження спеціальних інструментів регулювання соціально-економічних процесів, забезпечення визначених темпів економічного зростання, сприятливого інвестиційного клімату та реалізацію інноваційної моделі розвитку економіки.

Для оптимального використання можливостей транскордонного регіону та отримання результатів реалізації інтеграційного потенціалу цих регіонів необхідно ретельно дослідити особливості регіональної політики транскордонного співробітництва [1, с. 3].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемами розробки та реалізації регіональної політики та транскордонного співробітництва в умовах інтеграції займаються А. Балян [2], П. Беленький [3], В. Волошин [4], З. Герасимчук [5], М. Долішний [6], С. Злупко [6], В. Козик, В. Ляшенко, Н. Мікула [7], В. Новицький [8], Є. Савельєв [9], С. Федонюк та ін. Але не вирішеними залишилися теоретико-методологічні проблеми формування регіональної політики транскордонного регіону в умовах інтеграції, а саме: забезпечення ефективної взаємодії складових в механізмі її реалізації.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є теоретичне дослідження всіх етапів формування регіональної політики транскордонного співробітництва, визначення її складових та механізму реалізації в умовах інтеграції.

РЕЗУЛЬТАТИ

При формуванні регіональної політики транскордонного регіону, перш за все, необхідно визначити мету розробки регіональної політики та сформулювати напрям-

ми транскордонного співробітництва, при цьому необхідно врахувати найбільш перспективні шляхи реалізації інтеграційного потенціалу кожної прикордонної території для побудови оптимальної системи цілей та акцентування уваги на самих актуальних аспектах для підвищення конкурентоспроможності єврорегіонів при цьому врахувати всі складові інтеграційного потенціалу.

Більшість авторів [1; 6; 7; 10] розглядають регіональну політику як інструмент реалізації інтеграційного потенціалу прикордонних територій з метою підвищення конкурентоспроможності.

Регіональна політика транскордонного співробітництва є важливим інструментом реалізації інтеграційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів — членів єврорегіонів, спрямованим на передачу інтеграційного імпульсу всій державі щодо реалізації євроінтеграційного курсу України [10, с. 113].

Деякі автори ототожнюють регіональну політику транскордонного співробітництва зі стратегією держави (при цьому враховують фактор глобалізації), спрямовану на адміністративно економічну оптимізацію регіональної структури країни і відносин між центром та територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання існуючих внутрішніх ресурсів і заохочення зовнішніх в умовах глобалізації міжнародної економіки [11].

У результаті розгляду підходів можна визначити регіональну політику транскордонного співробітництва як сукупність методів та інструментів впливу на резерви прикордонних регіонів, які реалізуються у пріоритетних сферах стратегічного розвитку для покращення рівня і якості життя населення та розв'язання проблем через ефективний механізм транскордонної співпраці.

На практиці виділяють державний та регіональний рівні регулювання політики транскордонного співробітництва.

Організаційною сутністю державної регіональної політики транскордонного співробітництва є сукупність організаційно-правових, економічних заходів, які за допомогою відповідних адміністративних важелів та фінансово-економічних інструментів забезпечують стимулювання ефективного, пропорційного та збалансованого розвитку економіки прикордонних регіонів, раціональне та економічне використання їх ресурсного потенціалу з метою підвищення життєвого рівня та якості населення з максимальним збереженням природного середовища функціонування продуктивних сил [6, с. 51].

Також державну регіональну політику транскордонного співробітництва розглядають як засіб розвитку і зміцнення міждержавних відносин [1; 2; 8; 9; 12; 13].

Концепція державної регіональної політики передбачає розвиток транскордонного співробітництва як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин і вирішення регіональних проблем, а саме: налагодження транскордонного співробітництва та наближення національного законодавства з цих питань до норм і стандартів європейського Союзу є важливою передумовою інтеграції держави [12, с. 32].

Державна регіональна політика України полягає в організаційних, правових та економічних заходах у сфері регіонального розвитку країни. На основі дослі-

джень виділено прямі (державні й регіональні цільові програми, фінансування досліджень транскордонного співробітництва, підготовка кваліфікованих фахівців) та непрямі (диференційована податкова політика на територіях транскордонних угод та утворень, гнучка амортизаційна політика) методи державного регулювання реалізації та розвитку транскордонного співробітництва, його потенціалу [13, с. 6].

Регіональний рівень регулювання політики транскордонного співробітництва передбачає наступні умови реалізації: поінформованість та розуміння суті та можливостей транскордонного співробітництва для регіону, активна участь органів регіональної та місцевої влади (з достатнім обсягом повноважень) в розвитку відносин із сусідніми країнами та повне забезпечення цього розвитку (кадрове, фінансове, інформаційне, інноваційне, наукове та ін.).

По-перше, необхідно здійснити вибір пріоритетних цілей регіональної політики транскордонного співробітництва на основі найбільш розвинутих складових інтеграційного потенціалу. Даний етап передбачає обґрунтування системи цілей, яка гарантує послідовне збільшення внеску окремої складової інтеграційного потенціалу у вирішення проблем розвитку транскордонного співробітництва. Однак для реалізації означеного необхідно представити систему кількісних та якісних показників розвитку визначеного єврорегіону.

Для удосконалення організаційного забезпечення реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва необхідно також розглядати мікросередовище, представлене підприємствами та громадами прикордонних територій.

Регіональна політика транскордонного співробітництва реалізується за допомогою визначеного механізму, який ґрунтується на стратегічному підході. Застосування стратегічного підходу передбачає надання пріоритету довготерміновим цілям, сформованим на основі узгодженого вирішення проблем функціонування і розвитку при узгодженому плануванні та організаційному проектуванні з нормативно-правовим закріпленням прийнятих рішень.

Механізм реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва — це взаємозалежна та взаємодіюча сукупність методів та процесів, які забезпечують досягнення означеної системи цілей збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку прикордонних територій та реалізації інтеграційного потенціалу єврорегіону.

В умовах структурних змін важлива координація та узгодження всіх складових і суб'єктів розвитку у просторі та часі, тому обов'язковим елементом реалізації означеного механізму є просторове планування.

Для ефективності функціонування механізму регіональної політики транскордонного регіону необхідна спільна діяльність державних органів управління євро-регіонами та органів місцевого самоврядування в межах програм та проектів розвитку на засадах субсидіарної відповідальності з подальшим моніторингом проектів. Також необхідною умовою реалізації механізму є підвищення рівня самостійності всіх суб'єктів та створення системи горизонтальної координації місцевих органів управління прикордонних територій з метою

просторового розвитку продуктивних сил у транскордонному регіоні.

Завершальним етапом формування політики транскордонного співробітництва є вибір інструментів її реалізації. Різноманітні підходи та напрями впливу на транскордонний регіон ефективно реалізують увесь комплекс цілей регіональної політики транскордонного співробітництва за допомогою визначеної системи інструментів, які поділяються відповідно до сфери та особливостей території застосування. Але застосування на практиці зазначених інструментів вимагає певної методики їх вибору. Використовувати інструменти необхідно з розумінням характеру та причин проблем прикордонних територій та враховувати конкретні обставини.

Перш за все, при використанні інструментів реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва необхідно визначитися з рівнем, а саме: державний, транскордонний або прикордонний. Державні інструменти регіональної політики дозволяють більш повно використовувати інтеграційний потенціал, створити економічні та організаційно-правові умови для реалізації можливостей євро регіону. Транскордонні інструменти регіональної політики сприяють інтеграції, мотивують розвиток інфраструктури транскордонного співробітництва та створюють сприятливі умови для поглиблення рівня взаємозв'язків між сусідніми регіонами. Прикордонні інструменти спрямовані на збереження територіальної цілісності при неодмінному розширенні співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності.

Для регулювання міграції та вирішення екологічних проблем транскордонних регіонів необхідно визначити клас проблем, а саме: виникли ці проблеми вперше у даному регіоні чи були вже наявні, та можна застосувати досвід сусіднього регіону при врегулюванні проблеми. Також необхідно означити складову інтеграційного потенціалу з рівнем впливу на неї та врахувати характер і сферу дії при визначенні спрямування. Залежно від характеру впливу виділяють інструменти регіональної політики транскордонного співробітництва, які спрямовані на поліпшення інвестиційної політики регіону та передбачають наступні дії: податкові преференції, фінансове сприяння розвитку, ефективне інвестування та субсидування, професійний розвиток робочої сили. Інша група інструментів спрямована на врегулювання соціально-економічних процесів (збалансування міграційних потоків, регулювання концентрації економічної діяльності окремих регіонів), а саме — їх обмеження.

Спільне бачення майбутнього розвитку та формування єдиної мети транскордонного співробітництва передбачає узгодження дій з формування організаційної та інформаційної системи взаємодії, обґрунтування існуючих підходів та механізмів.

ВИСНОВКИ

Розвиток транскордонного співробітництва є обов'язковим етапом на шляху євроінтеграції, чинником покращення демократичної стабільності та дружніх взаємовідносин як на державному рівні, так і між населенням країн, сприяє залученню капіталу, створенню єдиного інтеграційного простору в транскордонному регіоні.

Таким чином, при формуванні регіональної політи-

ки транскордонного співробітництва необхідно врахувати переваги поглиблення співпраці в межах регіону та мінімізувати виявлені слабкі сторони і зовнішні загрози, що дає можливість регулювати відносини з державами, міжнародними організаціями та інвесторами з метою розробки єдиних підходів до вирішення проблем транскордонних регіонів в умовах інтеграції.

Література:

1. Лютак О.М. Регіональна політика транскордонного співробітництва в умовах реалізації євро інтеграційного курсу України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05. — Луцький національний технічний університет. — Луцьк, 2008.
2. Баян А.В. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини) / Баян А.В. — Ужгород: Ліра, 2005. — 320 с.
3. Бєленький П.Ю. Формування транскордонних ринків України. / Бєленький П.Ю., Шевченко-Марсель В., Другов О. — Львів: Інститут регіональних досліджень, 2003. — 289 с.
4. Волошин В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України / В. Волошин, В. Трегобчук // Регіональна економіка. — 2002. — № 1. — С. 7—21.
5. Герасимчук З.В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізм формування та реалізації. Монографія. / Герасимчук З.В., Глядіна М.В. — Луцьк: Надстир'я, 2006. — 164 с.
6. Мікула Н.А. Роль євро регіонів у формуванні регіональних кластерів / Мікула Н. А. // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. — Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2006. — Випуск 19. — Частина 1. — С. 291—300.
7. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України / Новицький В.Є.: підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — 948 с.
8. Савельєв Є.М. Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства / Савельєв Є.М., Мельник В.В., Чоботар С.І. — Тернопіль: Економічна думка, 2003. — 344 с.
9. Герасимчук З. В., Лютак О.М. Регіональна політика транскордонного співробітництва: механізм формування та реалізації: монографія. — Луцьк: Надстир'я, 2010. — 188 с.
10. Регіональна політика і механізм її реалізації / [Долішній М.І., Злупко С.М., Вовканич С.Й. та ін.]; за ред. М.І. Долішнього. — К.: Наукова думка, 2003. — 503 с.
11. Максименко С. Перспективи регіональної політики України в контексті європейського досвіду [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n23texts/maksymenko.htm>
12. Концепція державної регіональної політики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=341%2F2001>
13. Замора О.М. Регіональні особливості розвитку транскордонного співробітництва: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05. — Національна академія наук України Рада по вивченню продуктивних сил України. — Київ, 2010.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2012 р.